

4^ο Κεφάλαιο : ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

4.1. Εισαγωγικά/ Αποσαφηνιστικά σχόλια

Στο συγκεκριμένο στάδιο της Διαχείρισης των περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης στο πλαίσιο του σχολείου, περιλαμβάνεται η Διεργασία της Αποκάλυψης του παιδιού σε Εκπαιδευτικό ή άλλο Άτομο στο χώρο του σχολείου και η διεργασία της Αναφοράς προς τις Αρμόδιες Υπηρεσίες από το Άτομο στο οποίο έγινε η Αποκάλυψη. Παράλληλα, η Διεύθυνση έχει την ευθύνη υλοποίησης της πιο πάνω διαδικασίας.

Αποκάλυψη : Είναι το 1^ο στάδιο στην όλη διαχείριση περιστατικού σεξουαλικής κακοποίησης. Λαμβάνει χώρα κυρίως κάτω από τις ακόλουθες συνθήκες:

(1) Το ίδιο το παιδί ή άλλο άτομο π.χ. συγγενής, γείτονας, συμμαθητής, γονέας /κηδεμόνας άλλου παιδιού επιλέγει/αποφασίζει/νιώθει την ανάγκη να Αποκαλύψει να «ακουμπήσει» το θέμα της σεξουαλικής κακοποίησης του παιδιού σε Εκπαιδευτικό ή άλλο Άτομο στο χώρο του σχολείου όπου είναι μαθητής το συγκεκριμένο παιδί.

(2) Το ίδιο το παιδί ή άλλο άτομο ενώ είναι «μέσα» σε μια άλλη εκπαιδευτική διεργασία π.χ. διεξαγωγή μαθήματος, συνέντευξη με καθηγητή Σ.Ε.Α. ή συζήτηση με κάποιον, προβαίνει αυθόρμητα, συνειρμικά ή τυχαία σε Αποκάλυψη.

(3) Το παιδί εκδηλώνει κάποιες συμπεριφορές, οι οποίες πιθανό να παραπέμπουν σε σεξουαλική κακοποίηση. Για αναγνώριση αυτών, ακολουθείται η περιγραφή των συμπεριφορών, σύμφωνα με την ηλικία του παιδιού, όπως αναφέρεται στο κεφάλαιο 3 «Εγχειρίδιο του Εκπαιδευτικού για Αναγνώριση και Διαχείριση Περιστατικών Σεξουαλικής Κακοποίησης Παιδιών» (έκδοση ΥΠΑΝ, 2017). Διευκρινίζεται ότι, η πιο πάνω συνθήκη δημιουργεί την υποψία ότι το παιδί πιθανόν να έχει θυματοποιηθεί, αλλά να μην είναι σε ετοιμότητα να πει σχετικά περισσότερα.

Σημειώνεται ότι και για τις τρεις (3) πιο πάνω συνθήκες ακολουθεί η υλοποίηση του 2^{ου} σταδίου, της Αναφοράς (όπως αναγράφεται πιο κάτω, στη συνέχεια του κειμένου) πάντα από το ενήλικο Άτομο, το οποίο ήταν παρών στις πιο πάνω συνθήκες/στιγμές και γενικά στο οποίο έγινε η Αποκάλυψη.

Το Άτομο, στο οποίο θα γίνει η Αποκάλυψη στο χώρο του σχολείου και αφορά μαθητή/μαθήτρια αυτού του σχολείου, ενημερώνει άμεσα σχετικά τον/τη Διευθυντή/Διευθύντρια του σχολείου και τον/την Καθηγητή/Καθηγήτρια Σ.Ε.Α. (Μέση Εκπαίδευση). Ο/Η Διευθυντής/Διευθύντρια είναι ο/η κύριος/α εκπρόσωπος

του σχολείου στο οποίο έγινε η Αποκάλυψη. Ως εκ τούτου, αποτελεί πάντα τον κύριο συνδετικό κρίκο όλων των δεουσών ενεργειών.

Αποσαφηνίζεται ότι η όποια, αναγκαία ενδεχομένως, εμπλοκή του/της Καθηγητή/Καθηγήτριας Σ.Ε.Α. στη διαχείριση της περίπτωσης, θα γίνει αμέσως μετά τη διαδικασία της Αναφοράς. Η εμπλοκή του (βλέπε και 4.3.1.7.) θα εστιάζεται κυρίως και πάντοτε στη συνεργασία και με τον/την οικείο/α Εκπαιδευτικό Ψυχολόγο, στην όλη ενδεδειγμένη στήριξη/παροχή βοήθειας του/της μαθητή/μαθήτριας και σε καμιά των περιπτώσεων δεν πρέπει να πάρει το χαρακτήρα της άτυπης Διερεύνησης του περιστατικού.

Επιπρόσθετα, ανεξάρτητα εάν είχε γίνει Αποκάλυψη του παιδιού και σε άλλα άτομα πλην του χώρου του σχολείου είτε στο παρόν είτε στο παρελθόν, εκλαμβάνεται ως γεγονός για το οποίο πρέπει το Άτομο στο οποίο έγινε η Αποκάλυψη, στον χώρο του σχολείου, να προβεί στη δέουσα διαχείριση ανεξάρτητα εάν έγιναν άλλες παράλληλες σχετικές ενέργειες.

Αναφορά: Είναι το 2^ο στάδιο στην όλη διαχείριση περιστατικού σεξουαλικής κακοποίησης. Πραγματοποιείται όταν το Άτομο στο οποίο έγινε η Αποκάλυψη προβαίνει σε Αναφορά στις Αρμόδιες Υπηρεσίες για τη διεξαγωγή του 3^{ου} σταδίου, της ενδεδειγμένης Διερεύνησης του όλου θέματος της σεξουαλικής κακοποίησης και κατά συνέπεια της παροχής ενδεδειγμένης εξειδικευμένης στήριξης στο παιδί και την οικογένειά του.

Κατά συνέπεια, το Άτομο στο οποίο γίνεται η Αποκάλυψη δεν κάνει ποτέ Διερεύνηση του περιστατικού για την πλήρη “ορθότητα” των λεγομένων του παιδιού ή άλλου ατόμου που αναφέρεται στο περιστατικό σεξουαλικής κακοποίησης.

Επισήμανση/ Αποσαφήνιση: Ενδείκνυται, με άξονα και το πνεύμα του όλου σχετικού Εγχειριδίου, το Άτομο που δέχεται την Αποκάλυψη να είναι και το Άτομο που θα προωθή την Αναφορά. Σε εξαιρετικές, όμως, περιπτώσεις στις οποίες το Άτομο της Αποκάλυψης δηλώνει κάποιες τεκμηριωμένες δυσκολίες να προβεί στην Αναφορά, μόνο τότε μπορεί η Αναφορά να προωθηθεί από άλλο Άτομο σε συνεννόηση με τη Διεύθυνση του σχολείου.

4.2. Αποκάλυψη της Σεξουαλικής Κακοποίησης παιδιού

Παραδοχές και Βασικές αρχές/συνιστώσες διαχείρισης/προσέγγισης της Αποκάλυψης της σεξουαλικής κακοποίησης

4.2.1. Παραδοχές:

4.2.1.1. Θέση/ψυχολογία του παιδιού ως θύμα Σεξουαλικής Κακοποίησης

Αδρομερώς αναφέρονται :

4.2.1.1.1. Η σεξουαλική κακοποίηση κατά τη νηπιακή, παιδική και εφηβική ηλικία αποτελεί τραυματική εμπειρία, που στιγματίζει τις ζωές των θυμάτων και επιφέρει ποικίλες αρνητικές επιπτώσεις και οι οποίες εντοπίζονται σε ένα ευρύ φάσμα της εξελικτικής πορείας του παιδιού. Οι επιπτώσεις είναι αναμενόμενο να επηρεάσουν αρνητικά την ψυχοκοινωνική και μαθησιακή κατάσταση του παιδιού. Ενδεικτικά αναφέρονται, θέματα κοινωνικής συμπεριφοράς, φοίτησης (π.χ. συμπεριφορά, απουσίες) και γενικότερα σχολικής επίδοσης. Συνεπώς, η στήριξη των παιδιών θεωρείται απαραίτητη. Επιπρόσθετα, το παιδί μπορεί να αναπτύσσει διάφορους μηχανισμούς στην προσπάθειά του να διαχειριστεί το τραύμα.

4.2.1.1.2. Πιθανή άσκηση υπερβολικού ελέγχου από τον δράστη, ιδιαίτερα αν είναι γνωστός στην οικογένεια του παιδιού, με αποτέλεσμα την απομόνωση του παιδιού και τη δημιουργία αισθήματος στο παιδί ότι δεν γίνεται πιστευτό.

4.2.1.1.3. Αποκάλυψη της σεξουαλικής κακοποίησης από τα θύματα συνήθως μετά την ενηλικίωσή τους. Το γεγονός ότι ένα παιδί αποκαλύπτει στον Εκπαιδευτικό του ή άλλο Άτομο τη θυματοποίησή του, υποδεικνύει μια διαδικασία αξιολόγησης της απόφασης από μέρος του ίδιου του παιδιού που δεν θα πρέπει να απορριφθεί. Κάθε φορά που ένα παιδί σκέφτεται να μιλήσει, πιθανόν να νιώθει φόβο, σύγχυση, ντροπή και να αισθάνεται ότι κανείς δεν θα το πιστέψει. Πιθανόν να νομίζει ότι κανείς δεν θα το καταλάβει, ότι θα του βρει φταίξιμο γι' αυτό που συμβαίνει ή ότι η κακοποίηση δεν είναι κάτι σημαντικό.

4.2.1.2. Ρόλος του/της Εκπαιδευτικού/ Άλλου Ατόμου στο σχολικό χώρο

4.2.1.2.1. Ο ρόλος του/της Εκπαιδευτικού/άλλου Ατόμου είναι τεράστιας σημασίας στη διαδικασία της Αποκάλυψης σεξουαλικής κακοποίησης παιδιού. Ο/Η Εκπαιδευτικός/άλλο Άτομο, ίσως, να διστάσει στη διαχείριση μιας περίπτωσης Αποκάλυψης σεξουαλικής κακοποίησης παιδιού για διάφορους λόγους. Κάποιοι λόγοι μπορεί να είναι ο φόβος μην προκληθεί περισσότερη αναστάτωση στο παιδί ή και στην οικογένειά του, ανησυχία ότι κάποιες ερωτήσεις τους μπορεί να μην είναι οι ενδεδειγμένες π.χ. πολύ κατευθυνόμενες, αλλά και γιατί σκέφτεται ότι μπορεί να προκληθούν δυσκολίες στο σχολείο, καθώς και στους ίδιους τους Εκπαιδευτικούς, σε περίπτωση που δεν ισχύουν τα γεγονότα όπως τα περιέγραψε/ανέφερε το παιδί στο στάδιο της Αποκάλυψης μετά το πέρας του σταδίου της Αναφοράς και της κατ' ακολουθία Διερεύνησης. Οι διάφοροι λόγοι είναι εύλογοι, παρόλα αυτά είναι ιδιαίτερα σημαντικό να μπορέσει ο/η

Εκπαιδευτικός/άλλο Άτομο να ανταποκριθεί στην Αποκάλυψη του παιδιού. Η αρχική αντίδραση του/της Εκπαιδευτικού/ άλλου Ατόμου είναι πολύ σημαντική για την όλη περαιτέρω διαχείριση της Αποκάλυψης. Αν διστάσει, το παιδί θα συνεχίσει να κρατά το μυστικό του και θα συνεχίσει να κακοποιείται.

4.2.1.2.2. Παράλληλα με τα πιο πάνω, ο/η Εκπαιδευτικός/άλλο Άτομο οφείλει να αναγνωρίσει και να διαχειριστεί τα δικά του αισθήματα /απόψεις/σκέψεις κατά και μετά την Αποκάλυψη. Πρέπει να αποφύγει τα έκδηλα δικά του συναισθήματα όπως είναι μια έντονη, αυθόρμητη αντίδραση/ φράση (κοινώς σοκ). Μπορεί να προβεί σε μια πιθανή συζήτηση /διεργασία των πιο πάνω με τον/την Καθηγητή/Καθηγήτρια Σ.Ε.Α. και τον/την οικείο/α Εκπαιδευτικό Ψυχολόγο του σχολείου.

Ο Εκπαιδευτικός/ άλλο Άτομο καλό είναι να θυμάται:

- ✓ Ότι μπορεί, να είναι το πρώτο Άτομο, στο οποίο μίλησε το παιδί για τη σεξουαλική κακοποίησή του.
- ✓ Ότι η κακή κρίση δεν είναι έγκλημα, αλλά το να μην κάνει κανείς κάτι είναι παράνομο.
- ✓ Αν δεν κάνει κάποιος κάτι, το παιδί μπορεί να μη νιώσει ποτέ ασφαλές για να μιλήσει σχετικά με το θέμα της σεξουαλικής κακοποίησής του.

4.2.2. Βασικές αρχές/ συνητώσεις

Με άξονα τα πιο πάνω, ο Εκπαιδευτικός/άλλο Άτομο πρέπει να επιδείξει/εφαρμόσει/ ακολουθήσει τις ακόλουθες βασικές αρχές/συνιστώσες καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας της Αποκάλυψης από το παιδί. Οι ακόλουθες βασικές αρχές/συνιστώσες δεν λειτουργούν αυτόνομα αλλά συλλειτουργικά και καλύπτουν το Ενιαίο της όλης Διαδικασίας της Αποκάλυψης. Συνδέονται άρρηκτα μεταξύ τους προκειμένου να συνθέσουν το όλο απαραίτητο σκηνικό που πρέπει να επιδεικνύεται από μέρους του/της Εκπαιδευτικού. Σημειώνεται ότι οι συγκεκριμένες αρχές/ συνιστώσες ισχύουν για τις προαναφερθείσες συνθήκες 1 και 2 της Αποκάλυψης

4.2.2.1. Δημιουργία συνθηκών εμπιστευτικότητας. Εκδήλωση Εχεμύθειας:

Από τη στιγμή που ένα παιδί εμπιστευτεί κάτι σε έναν Εκπαιδευτικό/άλλο Άτομο, είναι σημαντικό να δημιουργηθούν κατάλληλες συνθήκες, ώστε να μπορεί να διεξαχθεί η συζήτηση/η όλη διαδικασία της Αποκάλυψης στο πλαίσιο εμπιστευτικότητας και ιδιωτικότητας. Η εύρεση κατάλληλου χώρου είναι μια από τις συνθήκες που δημιουργεί μεγάλη ασφάλεια στο παιδί και γενικά το αναγκαίο αίσθημα εμπιστευτικότητας και εχεμύθειας που πρέπει να δίνεται στο παιδί. Τονίζεται ότι τηρείται αυστηρά η εχεμύθεια και γνωστοποιείται στο παιδί ότι θα γίνει η σχετική κοινοποίηση των λεγομένων του μόνο στα άτομα, τα οποία εμπλέκονται στην όλη Διαδικασία της διαχείρισης της σεξουαλικής κακοποίησης.

4.2.2.2. Ενσυναίσθηση και Σεβασμός :

Καταβάλλεται προσπάθεια να συναισθανθούμε, όσο είναι δυνατόν, στον χρόνο που θα διαρκέσει η συνομιλία, τη θέση του παιδιού. Ο Εκπαιδευτικός/άλλο Άτομο

οφείλει να αντιληφθεί τους πιθανούς περιορισμούς που αντιμετωπίζει το παιδί, ανάλογα και με το στάδιο ανάπτυξης στο οποίο βρίσκεται, με απώτερο σκοπό την ενδεδειγμένη ανταπόκριση.

Αναγνωρίζεται η ευαλωτότητα του παιδιού, όποια και να είναι η ηλικία του. Υπάρχουν πολλοί λόγοι για τους οποίους ένα παιδί δεν μίλησε νωρίτερα. Αναγνωρίζεται, επίσης, στο παιδί πόσο δύσκολο είναι αυτό που κάνει.

4.2.2.3. «Λειτουργία» της Ενεργητικής Ακρόασης:

Η Ενεργητική Ακρόαση αφορά στον τρόπο με τον οποίο ακούει ο ακροατής. Ακούει τον άλλον με προσοχή, παρατηρητικότητα, γνησιότητα-αυθεντικότητα και ενσυναίσθηση, με στόχο την ενίσχυση και τη διευκόλυνση της προσωπικής του επαφής μαζί του. Εφαρμόζεται σε διαπροσωπικό πλαίσιο, καθώς συμβάλλει στη δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης, αποδοχής και συνεργασίας. Συγκεκριμένα, ενθάρρυνση του παιδιού για να συνεχίσει να μιλά/ αποκαλύπτει μέσα και από την ενδεδειγμένη φρασεολογία, το ύφος και γενικά τη γλώσσα του σώματος του/της Εκπαιδευτικού/άλλου Ατόμου. Ανοχή/αποδοχή στην προσωπική έκφραση του παιδιού με δικές του ορολογίες, λόγια και φράσεις σύμφωνα και με την αναπτυξιακή του φάση. Ανταπόκριση στην όλη Αποκάλυψη με ψυχραιμία και ηρεμία. Η λεκτική και γενικά η όλη ανταπόκριση να γίνεται με απλό, κατανοητό διευκολυντικό/υποστηρικτικό/καθησυχαστικό και όχι διερευνητικό τρόπο.

Παράλληλα, πιθανές αναγκαίες ερωτήσεις από μέρος του/της Εκπαιδευτικού/άλλου Ατόμου προς το παιδί πρέπει να είναι συγκεκριμένες και διευκολυντικές για την παραπέρα διεργασία/συζήτηση και όχι να έχουν τον χαρακτήρα της ενδελεχούς διερεύνησης (π.χ. «Σε άγγιξε σε μέρος που δεν σου άρεσε/ που απαγορεύεται ή που σε έκανε να νιώσεις άβολα;», «Σου ζήτησε κάποιος να κρατήσεις κάτι μυστικό;»). Η απουσία επίκρισης είναι επιτακτική. Ενδεικτικά αναφέρονται οι πιο κάτω ερωτήσεις ως ένα δείγμα ερωτήσεων που πολύ πιθανόν να εκπέμπουν επίκριση. (π.χ. «Γιατί δεν είπες όχι;», «Γιατί δεν μίλησες πιο νωρίς;», «Μα, δέχθηκες το δώρο του;» κ.λπ.).

Γενικά, ο Εκπαιδευτικός/άλλο Άτομο πρέπει να ακούει, χωρίς να κάνει οποιεσδήποτε υποθέσεις, αν έγινε ή αν δεν έγινε σεξουαλική κακοποίηση και να μην υποβάλλει στο παιδί τις δικές του σκέψεις.

4.2.2.4. Πίστη, μη αμφισβήτηση και γενικά εκδήλωση ιδιαίτερης προσοχής στο παιδί. Αντιμέτωπιση των αντιδράσεων του παιδιού ως φυσιολογικών και αναμενόμενων.-Απενοχοποίηση και καθησυχασμός. Διαβεβαίωση προς το παιδί ότι έπραξε σωστά για την Αποκάλυψη:

Ακόμα και αν ακούγεται κάτι περίεργο, ακόμα και αν κάποια από τα θέματα που λέγονται μπορεί να είναι γνωστό ότι δεν ισχύουν, είναι σημαντικό ο Εκπαιδευτικός/άλλο Άτομο να δείξει στο παιδί ότι το πιστεύει, για να μπορέσει να συνεχίσει την αφήγησή του. Αυτό που το παιδί αποκαλύπτει είναι πολύ σημαντικό για το ίδιο το παιδί, γι' αυτό και απαιτείται να δοθεί όσος χρόνος χρειάζεται στο ίδιο το παιδί για να εκφραστεί.

4.2.2.5. Διάθεση χρόνου για συναισθηματική αποφόρτιση του παιδιού με σκοπό τη δημιουργία περαιτέρω ετοιμότητας στο παιδί για συνέχιση της Αποκάλυψης

4.2.2.6. *Επιβεβαίωση της άμεσης διαθεσιμότητάς/ανταπόκρισης σε ό,τι χρειαστεί.* Είναι πολύ σημαντικό ο Εκπαιδευτικός/άλλο Άτομο να δώσει το ισχυρό μήνυμα στο παιδί ότι μπορεί να διαχειριστεί το όλο θέμα.

4.2.2.7. *Αποφυγή διάγνωσης, συλλογής πολλών πληροφοριών, αξιολόγησης ή και κατάληξης σε συμπεράσματα καθώς και διευκρινιστικών ερωτήσεων:*
Λαμβάνεται υπόψη πως η αφήγηση του παιδιού πιθανόν να είναι αποσπασματική και να διακρίνεται από αντιφάσεις. ΤΟΝΙΖΕΤΑΙ και ΥΠΕΝΘΥΜΙΖΕΤΑΙ ότι το στάδιο της Διερεύνησης του περιστατικού θα διεξαχθεί από Λειτουργούς Αρμοδίων Υπηρεσιών, όπως αναφέρεται στο 4.3.

4.2.2.8. *Πλήρης ενημέρωση/πληροφόρηση του παιδιού για τις απαραίτητες περαιτέρω ενδεδειγμένες ενέργειες με κύριο σκοπό την ασφάλεια και προστασία του.*

Το πιο πάνω σε καμιά των περιπτώσεων δεν πρέπει να θεωρείται «σπάσιμο» της εχεμύθειας αλλά μέρος της όλης σταδιακής διαδικασίας διαχείρισης των περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης.

4.2.2.9. *Ουσιαστική και ακριβής καταγραφή των πιο κάτω:*

(α) Κύρια γεγονότα με αναφορά σε πρόσωπα, ώρα και ημερομηνία, συμπεριφορές ατόμων και οτιδήποτε άλλο θα μπορούσε να βοηθήσει στην μετέπειτα Αναφορά του περιστατικού

(β) Όνομα οποιουδήποτε προσώπου ανέφερε το παιδί, το οποίο μπορεί να ήταν παρών και να είδε ή να άκουσε κάτι

(γ) Παρατηρήσεις σχετικά με τη φυσική κατάσταση/κλινική εικόνα του παιδιού (π.χ. παιδί χλωμό, τρέμουλο, μη βλεμματική επαφή).

Η πιο πάνω καταγραφή δεν γίνεται στην παρουσία του παιδιού.

4.2.2.10. *Ουδετερότητα/μη ταύτιση με τον ρόλο του θύματος ή του θύτη.*
Αποφυγή
κριτικής / κριτικών σχολίων

4.2.2.11. *Διεργασία των συναισθημάτων του Εκπαιδευτικού/ άλλου Ατόμου*

4.3. Αναφορά της Αποκάλυψης της Σεξουαλικής Κακοποίησης παιδιού

Ως συνέχεια των προηγούμενων κεφαλαίων, η ευθύνη Αναφοράς του/των περιστατικού/ών από Εκπαιδευτικό ή άλλο Άτομο που εργάζεται στον χώρο του σχολείου, είναι **ατομική**. Παράλληλα, με σκοπό να βοηθηθεί το Άτομο αυτό, αναλόγως της κάθε περίπτωσης περιστατικού, προβλέπεται μια υποστηρικτική διαδικασία, με πιθανή εμπλοκή της Διεύθυνσης του σχολείου ή και του/της Καθηγητή/Καθηγήτριας Σ.Ε.Α. ή επίσης του/της οικείου/ας Εκπαιδευτικού Ψυχολόγου,. Η πιο πάνω παροχή υποστήριξης στον/στην Εκπαιδευτικό/άλλο Άτομο, δεν λειτουργεί ως αποποίηση ή απαλλαγή της ατομικής του/της ευθύνης, για το γεγονός ότι ήλθε σε γνώση του/της, περιστατικό σεξουαλικής κακοποίησης παιδιού ή που είχε εύλογες υποψίες για πιθανή σεξουαλική κακοποίηση αυτού.

Για σκοπούς πληροφόρησης/κατανόησης/αποσαφήνισης, καθώς και διευκόλυνσης των Εκπαιδευτικών και της Διεύθυνσης γενικότερα του κάθε σχολείου στην όλη διαδικασία διαχείρισης περιστατικού σεξουαλικής κακοποίησης, κρίνεται αναγκαία η αναφορά στα ακόλουθα:

4.3.1. Ρόλος και Αρμοδιότητες των άμεσα εμπλεκόμενων με το θέμα Λειτουργών/Υπηρεσιών εντός και εκτός του σχολείου καθώς και των Γονέων /Κηδεμόνων.

4.3.2. Απαιτούμενες συγκεκριμένες ενέργειες του σχολείου στη διαδικασία διαχείρισης περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης. Σημειώνεται ότι τα είδη περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης κρίθηκαν ως τα πιο πιθανά και ενδέχεται να υπάρχουν και άλλες κατηγορίες περιστατικών.

4.3.1. Ρόλος και Αρμοδιότητες των άμεσα εμπλεκόμενων με το θέμα Λειτουργών/Υπηρεσιών εντός και εκτός του σχολείου και Γονέων/Κηδεμόνων.

4.3.1.1. Ειδική Ανακριτική Ομάδα / Αστυνομία

Η Ειδική Ανακριτική Ομάδα αποτελείται από ειδικούς Ανακριτές και έχει συσταθεί για να διαχειρίζεται, αποκλειστικά, τα περιστατικά σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών. Έχει έδρα το Αρχηγείο της Αστυνομίας στη Λευκωσία και παρεμβαίνει Παγκύπρια σε όλες τις Επαρχίες. Ο ρόλος της είναι να λαμβάνει τις Αναφορές (τηλεφωνικώς), να διεξάγει μια πρώτη Διερεύνηση του περιστατικού και στη συνέχεια η Αναφορά, εφόσον κριθεί ότι χρήζει περαιτέρω μελέτης και Διερεύνησης, παραπέμπεται, από την Ειδική Ανακριτική Ομάδα στο Σπίτι του Παιδιού. Στις περιπτώσεις όπου η Αναφορά του σχολείου για το περιστατικό πρέπει να γίνει

Σαββατοκύριακο ή αργά το βράδυ ή κατά τη διάρκεια μιας αργίας ή όταν η περίπτωση κρίνεται ως πολύ επείγουσα και για οποιονδήποτε λόγο είναι αδύνατο να γίνει επικοινωνία με την Ειδική Ανακριτική Ομάδα άμεσα, τότε η Αναφορά προωθείται (τηλεφωνικώς ή με φυσική παρουσία) στο Τμήμα Ανίχνευσης Εγκλημάτων (Τ.Α.Ε.) της κάθε Επαρχίας, για άμεση παρέμβαση και λήψη προστατευτικών ενεργειών.

4.3.1.2. Γραφείο Καταπολέμησης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος (Γ.Κ.Η.Ε.)

Πρόκειται για εξειδικευμένη ομάδα Ανακριτών που χειρίζονται θέματα διακίνησης υλικού μέσω της Τεχνολογίας, της Πληροφορικής και των Μέσων Δικτύωσης /Επικοινωνιών. Οι όποιες πληροφορίες δίνονται προ το Γ.Κ.Η.Ε. τηλεφωνικώς. Το συγκεκριμένο Γραφείο αξιολογεί τις πληροφορίες του σχολείου και ανάλογα προχωρεί σε δράσεις και ενέργειες.

4.3.1.3. Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας (Υ.Κ.Ε.)

Οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας, αποτελούν την Αρμόδια Αρχή μαζί με την Ειδική Ανακριτική Ομάδα, στις οποίες έχει ανατεθεί από τη σχετική Νομοθεσία του 2014, να παραλαμβάνουν και να διαχειρίζονται τις Αναφορές περιστατικών

σ
ε
ξ
ο

4.3.1.4. Γενική Εισαγγελία /Νομική Υπηρεσία

Η Γενική Εισαγγελία εμπλέκεται στα περιστατικά σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών στο πλαίσιο της βίας στην οικογένεια. Ο ρόλος της Γενικής Εισαγγελίας είναι εποπτικός ως προς τις Αρμόδιες Υπηρεσίες του κράτους (Ειδική Ανακριτική Ομάδα και Υ.Κ.Ε.) που αναλαμβάνουν τη Διερεύνηση και τη μελέτη των Αναφορών των περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών.

Σχετικά με το πιο πάνω, ο ρόλος τους αναφέρεται αναλυτικά στο αναθεωρημένο Διατμηματικό Εγχειρίδιο για διαχείριση της Βίας στην Οικογένεια (2017), το οποίο έχει εκδώσει η Συμβουλευτική Επιτροπή Πρόληψης και Καταπολέμησης της Βίας στην Οικογένεια. Επιπρόσθετα, υπενθυμίζεται ότι, στο Εγχειρίδιο για τα Περιστατικά Βίας στην Οικογένεια (2017), στο κεφάλαιο 6, αναγράφονται οι διαδικασίες Αναφοράς που αφορούν το Σχολείο και το ΥΠΑΝ, στις περιπτώσεις όπου παρουσιάζεται βία στην οικογένεια (σωματική, σεξουαλική και ψυχολογική βία). Σημειώνεται ότι διαδικασίες που αφορούν τη σεξουαλική βία, στο πλαίσιο της οικογένειας, έχουν συμπεριληφθεί στο παρόν κείμενο.

σ
η
ς

4.3.1.5. Σπίτι του Παιδιού

Η δημιουργία και λειτουργία του Σπιτιού του Παιδιού έγινε στο πλαίσιο υλοποίησης της Εθνικής Στρατηγικής και του Σχεδίου Δράσης για την Καταπολέμηση της Σεξουαλικής Κακοποίησης και Εκμετάλλευσης Παιδιών και της Παιδικής Πορνογραφίας 2016-2019. Η διαχείρισή του έχει ανατεθεί στον μη Κυβερνητικό Οργανισμό HFC Hope For Children CRC Policy Center, ο οποίος βρίσκεται σε άμεση και καθολική συνεργασία με τις Υ.Κ.Ε., οι οποίες χρηματοδοτούν εξ ολοκλήρου το έργο. Το Σπίτι του Παιδιού ξεκίνησε τις εργασίες του το 2017 και δέχεται παραπομπές μόνο από τις Αρμόδιες Αρχές (Υ.Κ.Ε. και Ειδική Ανακριτική Ομάδα). Οι παραπομπές εξετάζονται από Πολυθεματική Ομάδα στην οποία συμμετέχουν, πέρα από τους μόνιμους Λειτουργούς του Σπιτιού του Παιδιού, εκπρόσωποι από την Ειδική Ανακριτική Ομάδα, Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας (Υ.Κ.Ε.), Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας Παιδιών και Εφήβων (Υ.Ψ.Υ.Π.Ε.) και την

Υπηρεσία Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας (Υ.Ε.Ψ.). Όλες οι Αρμόδιες Υπηρεσίες, εμπλέκονται έμμεσα σε όλες τις περιπτώσεις σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών, με τη συμμετοχή τους στην Πολυθεματική Ομάδα στο Σπίτι του Παιδιού η οποία συνεδριάζει κάθε εβδομάδα. Στο Σπίτι του Παιδιού εκτελούνται εξειδικευμένες αξιολογήσεις, οπτικογραφημένες καταθέσεις παιδιών, στήριξη οικογενειών, ψυχοθεραπείες παιδιών και ιατροδικαστικές εξετάσεις, όπου χρειάζεται αναλόγως της περίπτωσης. Τα σχολεία μπορούν να ενημερώνονται για την έκβαση των περιπτώσεων τους από τους/τις οικείους/ες Εκπαιδευτικούς Ψυχολόγους.

Σημειώνεται ότι η Υ.Ε.Ψ. έχει οριστεί ως η Αρμόδια Υπηρεσία του ΥΠΑΝ, υπεύθυνη για την επικοινωνία με το Σπίτι του Παιδιού, (εγκύκλιος, γπρ7700, του 2018), εκτός εάν το Σπίτι του Παιδιού ζητήσει, απευθείας, πληροφορίες από το ίδιο το σχολείο (Διευθυντή/Διευθύντρια ή Καθηγητή/Καθηγήτρια Σ.Ε.Α. ή Εκπαιδευτικό Τάξης/Τμήματος ή και άλλο Άτομο).

4.3.1.6. Οικείος/α Εκπαιδευτικός Ψυχολόγος /Υπηρεσία Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας (Υ.Ε.Ψ.)

Το Σχολείο ενημερώνει πλήρως προφορικώς τον/την οικείο/α Εκπαιδευτικό Ψυχολόγο /Υ.Ε.Ψ. του ΥΠΑΝ, για το περιστατικό σεξουαλικής κακοποίησης και για τις σχετικές Αναφορές. Διευκρινίζεται ότι, ο/η οικείος/α Εκπαιδευτικός Ψυχολόγος, δεν αναλαμβάνει τη διερεύνηση ή την επαλήθευση ή την αξιολόγηση ή τη θεραπεία του περιστατικού, με αφορμή την Αποκάλυψη της σεξουαλικής κακοποίησης. Αναλαμβάνει τις οποιεσδήποτε ανάγκες των παιδιών που προκύπτουν (μαθησιακές ή/και συναισθηματικές), οι οποίες έχουν άμεση σχέση με την ομαλοποίηση ή με τη συνέχιση και τη διευκόλυνση της φοίτησης των παιδιών στο σχολείο. Η πιο πάνω ενέργεια/ανάληψη από τον/την Εκπαιδευτικό

Ψυχολόγο γίνεται μέσω του Εντύπου 2 της Νέας Διαδικασίας Παρέμβασης στο σχολείο για Χειρισμό Παιδιών με Μαθησιακές, Συναισθηματικές ή άλλες Δυσκολίες (Μηχανισμός Εντοπισμού και Στήριξης 2014) νοούμενου ότι το συγκεκριμένο παιδί δεν έχει άλλη προηγούμενη ενεργή παραπομπή. Γενικά, ο ρόλος του/της Εκπαιδευτικού Ψυχολόγου, είναι υποστηρικτικός, συμβουλευτικός προς το σχολείο και παρεμβατικός, όπου χρειάζεται, ανάλογα με την περίπτωση. Επίσης, ενημερώνει το σχολείο (Διευθυντή/Διευθύντρια, Καθηγητή/Καθηγήτρια Σ.Ε.Α. ,Εκπαιδευτικό) για την πορεία της Αναφοράς του περιστατικού και την εξέλιξη της περίπτωσης.

Επισημαίνεται εκ νέου ότι η Υ.Ε.Ψ. έχει οριστεί ως η Αρμόδια Υπηρεσία του ΥΠΑΝ, υπεύθυνη για την επικοινωνία με το Σπίτι του Παιδιού, (εγκύκλιος, γπρ7700,του 2018), εκτός εάν το Σπίτι του Παιδιού ζητήσει απευθείας πληροφορίες από το ίδιο το σχολείο (Διευθυντή ή Καθηγητή Σ.Ε.Α. ή Εκπαιδευτικό Τάξης/Τμήματος ή και άλλο Άτομο).

4.3.1.7.Καθηγητής/Καθηγήτρια Συμβουλευτικής και Επαγγελματικής Αγωγής / Υπηρεσία Συμβουλευτικής και Επαγγελματικής Αγωγής (Υ.Σ.Ε.Α.)

Ο Καθηγητής/Καθηγήτρια Σ.Ε.Α. είναι μέλος του ευρύτερου σχολικού συγκείμενου. Η οποιαδήποτε αρμοδιότητά του σχετικά με τη διαχείριση περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης στο χώρο του σχολείου συμπεριλαμβάνεται στη σχετική αναφορά της ισχύουσας Νομοθεσίας για τις αρμοδιότητες του σχολείου. Ως εκ τούτου, δεν έχει λιγότερη ή περισσότερη ευθύνη από οποιοδήποτε άλλο Άτομο στον χώρο του σχολείου σε σχέση με την όλη σχετική διαχείριση. Παράλληλα, αποσαφηνίζεται ότι μέσα στο ευρύ πλαίσιο αρμοδιοτήτων της Ειδικότητάς του είναι γενικά από τα πρώτα και κύρια άτομα που πληροφορείται και συστηματικά διαχειρίζεται ποικίλα θέματα μαθητών. Με άξονα τα πιο πάνω, ο/η Καθηγητής/Καθηγήτρια Σ.Ε.Α. ακόμα και αν δεν είναι το Άτομο στο οποίο έγινε η Αποκάλυψη ή το Άτομο που προέβη στη δέουσα Αναφορά, συμβάλλει στην παροχή (α) της υποστήριξης προς το Άτομο που έγινε η Αποκάλυψη (β) της όποιας απαιτούμενης συμβουλευτικής διεργασίας στο θύμα ή σε όποιον άλλον άμεσα εμπλεκόμενο (γ) της συνεργασίας με τον/την Εκπαιδευτικό Ψυχολόγο και της πιθανής συνεργασίας με άλλες Αρμόδιες Υπηρεσίες με το θέμα π.χ. Σπίτι του Παιδιού και (δ) της υποστήριξης/διευκόλυνσης στο έργο της Διεύθυνσης. Τα πιο πάνω σε καμιά των περιπτώσεων δεν δηλώνουν ότι είναι το Άτομο που αποκλειστικά διαχειρίζεται το περιστατικό σεξουαλικής κακοποίησης στο χώρο του σχολείου.

4.3.1.8. Επαρχιακό Γραφείο Παιδείας / ΥΠΑΝ

Το σχολείο, με βάση τη Νομοθεσία για την Προστασία Προσωπικών Δεδομένων, δεν θα πρέπει να ενημερώνει/κοινοποιεί στα Επαρχιακά Γραφεία Παιδείας (Ε.Γ.Ε.) Δημοτικής/Μέσης Γενικής και Τεχνικής, την Αναφορά οποιουδήποτε περιστατικού σεξουαλικής κακοποίησης εκτός αν και μόνο σε αυτό εμπλέκεται Εκπαιδευτικός ή άλλο άτομο (έστω και με υπόνοιες) που εργοδοτείται στον χώρο του σχολείου. Σε αυτή την περίπτωση, η ενημέρωση από το σχολείο γίνεται με πλήρη στοιχεία προφορικώς, προκειμένου το Ε.Γ.Ε. να προωθήσει ενέργειες, οι οποίες θα βοηθήσουν το σχολείο στη διαχείριση του συγκεκριμένου περιστατικού και της κατάστασης που διαμορφώνεται στο σχολείο, ανάλογα της περίπτωσης.

Αποσαφηνίζεται, παράλληλα, ότι αν η Διεύθυνση του σχολείου κρίνει ότι χρειάζεται καθοδήγηση στη διαχείριση του όποιου περιστατικού σεξουαλικής κακοποίησης, στο οποίο δεν εμπλέκεται Εκπαιδευτικός ή άλλο άτομο, από τον/την οικείο/α Επιθεωρητή/Επιθεωρήτρια του σχολείου, μπορεί να προβεί στην Αναφορά (προφορικώς).

4.3.1.9. Γονείς/Κηδεμόνες Παιδιών

Η ενημέρωση των γονιών/κηδεμόνων από το σχολείο διαφέρει ανάλογα της κάθε περίπτωσης περιστατικού σεξουαλικής κακοποίησης. Σε κάποιες περιπτώσεις, οι γονείς/κηδεμόνες θα πρέπει να ενημερώνονται και σε άλλες, όχι. Το τι θα πρέπει να γίνεται κάθε φορά από το σχολείο, επιβάλλεται από την ίδια, την περίπτωση. Παράλληλα, υπάρχουν οι ακόλουθες συστάσεις/σημεία που θα ήταν καλό, να ακολουθεί το κάθε σχολείο (Αναλύονται και σε κάθε περιστατικό).

1. Περιστατικό σεξουαλικής βίας μαθητή/μαθήτριας του σχολείου, με θύτη, άτομο στο πλαίσιο της οικογένειας: Τα αναίτια μέλη της οικογένειας, συστήνεται να ενημερώνονται από τις Αρμόδιες Αρχές (Υ.Κ.Ε. ή Ανακριτική Ομάδα). Τονίζεται ότι ο/η γονέας/κηδεμόνας, που αναφέρεται ως πιθανός θύτης, δεν ενημερώνεται από το σχολείο. Διευκρινίζεται ότι η οποιαδήποτε ενημέρωση του/της γονέα/κηδεμόνα-θύτη, πιθανό να επηρεάσει την πορεία της διερεύνησης του περιστατικού, όπως επίσης και η ενημέρωση του/της αναίτιου γονέα/κηδεμόνα.
2. Περιστατικό σεξουαλικής κακοποίησης μαθητή/μαθήτριας του σχολείου από ενήλικο εκτός της οικογένειας: Οι γονείς/κηδεμόνες, συστήνεται να ενημερώνονται από τη Διεύθυνση του σχολείου
3. Περιστατικό σεξουαλικής κακοποίησης μαθητή/μαθήτριας του σχολείου από ανήλικο άτομο εκτός της οικογένειας ή και εντός ή εκτός του σχολείου: Οι γονείς/κηδεμόνες, συστήνεται να ενημερώνονται από τη Διεύθυνση του σχολείου

4. Πιθανή εμπλοκή του παιδιού ως θύτη σε περιστατικό σεξουαλικής κακοποίησης, προς άλλο μαθητή/μαθήτρια ή άλλο άτομο, εντός ή εκτός του σχολείου: Οι γονείς/κηδεμόνες, συστήνεται να ενημερώνονται από τη Διεύθυνση του σχολείου.

Εκεί που το σχολείο έχει αμφιβολίες ως προς το τι να πράξει ακριβώς σε σχέση με τα πιο πάνω, μπορεί να συμβουλευτεί τον/την οικείο Επιθεωρητή/Επιθεωρήτρια του σχολείου ή τον/την οικείο/α Εκπαιδευτικό Ψυχολόγο ή ακόμη, εάν υπάρχουν πολύ ιδιάζουσες καταστάσεις, που πιθανό να επηρεάσουν την εξέλιξη της διαχείρισης, τότε μπορεί να ζητηθεί και η άποψη του/της Ειδικού Αστυνομικού, μέλους της Ειδικής Ανακριτικής Ομάδας (κατά τη διάρκεια της τηλεφωνικής Αναφοράς).

4.3.2. Απαιτούμενες συγκεκριμένες ενέργειες του Σχολείου στη διαδικασία διαχείρισης περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης

4.3.2.1. Περιστατικό σεξουαλικής κακοποίησης παιδιού, από θύτη-μέλος της οικογένειας.

Όταν το περιστατικό αφορά, σεξουαλική κακοποίηση παιδιού και ο θύτης είναι μέλος της οικογένειας, (π.χ. πατέρας, πατριός, αδελφός, κ.λ.π.), τότε ακολουθούνται τα πιο κάτω πέντε **(5)** βήματα:

Βήμα 1° : Τηλεφωνική Αναφορά στην **Ειδική Ανακριτική Ομάδα**, στο Αρχηγείο της Αστυνομίας, στο **22 808 442**, (παγκύπριος αριθμός).

Βήμα 2° : Παράλληλα, ενημέρωση από τη Διεύθυνση του σχολείου των Τοπικών Γραφείων των **Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας (Υ.Κ.Ε.)**, γραπτώς και τηλεφωνικώς, αναλόγως της γεωγραφικής περιοχής διαβίωσης του παιδιού. Για τη γραπτή ενημέρωση, χρησιμοποιείται το Έντυπο (Παράρτημα 1), με βάση την

Βήμα 3° : Παράλληλα, ενημέρωση από τη Διεύθυνση του σχολείου της Γενικής Εισαγγελίας (κοινοποίηση του εντύπου που αναφέρεται στο 2° βήμα). Η ενημέρωση αποστέλλεται στη διεύθυνση, Νομική Υπηρεσία της Δημοκρατίας, Απελλή 1, 1403 Λευκωσία, (τηλ. 22-889100 και φαξ 22-665080).

Βήμα 4° Παράλληλα, η ενημέρωση των αναίτιων γονέων/κηδεμόνων συστήνεται να γίνεται από τις Αρμόδιες Αρχές (Υ.Κ.Ε. ή Ειδική Ανακριτική Ομάδα). Ο θύτης δεν ενημερώνεται από το Σχολείο.

Βήμα 5° : Το Σχολείο ενημερώνει τον/την οικείο/α Εκπαιδευτικό Ψυχολόγο

4.3.2.2. Περιστατικό σεξουαλικής κακοποίησης παιδιού από θύτη-ενήλικο άτομο.

Όταν το περιστατικό αφορά σεξουαλική κακοποίηση παιδιού από άτομο το οποίο δεν προέρχεται από το περιβάλλον της οικογένειας, τότε ακολουθούνται τα πιο κάτω τρία **(3)** βήματα:

Βήμα 1° : Τηλεφωνική Αναφορά στην Ειδική Ανακριτική Ομάδα, στο Αρχηγείο της Αστυνομίας, στο **22 808 442**, (παγκύπριος αριθμός).

Βήμα 2° : Παράλληλα, συστήνεται η ενημέρωση των γονέων/κηδεμόνων από τη Διεύθυνση του σχολείου στην περίπτωση όπου ο/η μαθητής/μαθήτρια υπέστη σεξουαλική βία από ενήλικο που δεν ανήκει στην οικογένεια.

Η πιο πάνω ενημέρωση θα πρέπει να γίνεται την ίδια μέρα με την Αναφορά στην Ειδική Ανακριτική Ομάδα / Αστυνομία, εκτός εάν η Ειδική Ανακριτική Ομάδα/Αστυνομία συστήσει κάτι άλλο.

Βήμα 3° : Το Σχολείο ενημερώνει τον/την οικείο/α Εκπαιδευτικό Ψυχολόγο.

4.3.2.3. Περιστατικό σεξουαλικής κακοποίησης παιδιού από θύτη-παιδί με ποινική ευθύνη

Όταν το περιστατικό αφορά σεξουαλική κακοποίηση παιδιού από παιδί-θύτη, το οποίο βρίσκεται σε ηλικία άνω των 14 ετών, τότε το Σχολείο θα πρέπει να προβεί στα πιο κάτω τέσσερα **(4)** ή πέντε **(5)** βήματα, αναλόγως της περίπτωσης.

Βήμα 1^ο : Τηλεφωνική Αναφορά στην **Ειδική Ανακριτική Ομάδα**, στο Αρχηγείο της Αστυνομίας, στο **22 808 442**, (παγκύπριος αριθμός).

Βήμα 2^ο : Παράλληλα, ενημέρωση των Τοπικών Γραφείων των **Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας (Υ.Κ.Ε.)**, γραπτώς και τηλεφωνικώς, αναλόγως της γεωγραφικής περιοχής διαβίωσης του παιδιού. Για τη γραπτή ενημέρωση, χρησιμοποιείται το Έντυπο (Παράρτημα 1), με βάση την Εγκύκλιο γπρ10880, ημερομηνίας 02 Ιουνίου 2020. Οι Υ.Κ.Ε. εμπλέκονται σε αυτό το είδος περιστατικού, εφόσον αφορά θύτες-ανήλικα παιδιά.

Βήμα 3^ο: Παράλληλα, συστήνεται ενημέρωση των γονέων/κηδεμόνων του παιδιού-θύμα, όταν υπάρχουν πληροφορίες ότι το παιδί τους πιθανόν να εμπλέκεται ως θύμα κακοποίησης σε περιστατικό εντός ή εκτός του σχολείου από παιδί-θύτη. Η ενημέρωση θα πρέπει να γίνεται την ίδια μέρα με την Αναφορά στην Ειδική Ανακριτική Ομάδα/Αστυνομία, εκτός εάν η συγκεκριμένη Ομάδα συστήσει κάτι άλλο.

Σημειώνεται ότι οι γονείς/κηδεμόνες του παιδιού-θύτη, σε κάποιες περιπτώσεις, θα πρέπει να ενημερώνονται και σε άλλες, όχι, αναλόγως της περίπτωσης. Το τι θα πρέπει να γίνεται κάθε φορά, επιβάλλεται από την ίδια την περίπτωση. Εάν υπάρχουν πολύ ιδιάζουσες καταστάσεις, όπου η ενημέρωση των γονιών του παιδιού-θύτη πιθανό να επηρεάσει την εξέλιξη της διαχείρισης της περίπτωσης από τις Αρμόδιες Αρχές, τότε μπορεί να ζητηθεί και η άποψη του Ειδικού Αστυνομικού, μέλους της Ειδικής Ανακριτικής Ομάδας (όταν θα γίνει η τηλεφωνική Αναφορά).

Επίσης σημειώνεται ότι όταν το παιδί-θύτης είναι μέλος της οικογένειας του θύματος, συστήνεται όπως οι γονείς/κηδεμόνες ενημερώνονται από τις Αρμόδιες Αρχές (Υ.Κ.Ε. ή Ειδική Ανακριτική Ομάδα).

Βήμα 4^ο : Το Σχολείο ενημερώνει τον/την οικείο/α Εκπαιδευτικό Ψυχολόγο

Βήμα 5^ο : Αποσαφηνίζεται ότι εάν το περιστατικό αυτό αφορά περίπτωση όπου το παιδί-θύτης με ποινική ευθύνη είναι μέλος της οικογένειας του παιδιού-θύματος, τότε ενεργοποιείται μέρος της διαδικασίας του Εγχειριδίου για τη Βία στην Οικογένεια (2017). Συγκεκριμένα, η γραπτή Αναφορά προς τις Υ.Κ.Ε., αποστέλλεται και στη Νομική Υπηρεσία/Γενική Εισαγγελία (Διεύθυνση: Νομική Υπηρεσία της Δημοκρατίας, Απελλή 1, 1403 Λευκωσία, (τηλ. 22-889100 και φαξ

4.3.2.4. Περιστατικό σεξουαλικής κακοποίησης παιδιού από παιδί –θύτη χωρίς ποινική ευθύνη.

Όταν το περιστατικό αφορά σεξουαλική κακοποίηση παιδιού από παιδί-θύτη, το οποίο βρίσκεται σε ηλικία κάτω των 14 ετών, τότε το Σχολείο θα πρέπει να προβεί στα πιο κάτω τρία (3) ή τέσσερα (4) βήματα, αναλόγως της περίπτωσης.

Βήμα 1^ο : Αναφορά στα Τοπικά Γραφεία των **Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας** διαβίωσης του παιδιού. Για τη γραπτή ενημέρωση χρησιμοποιείται το Έντυπο (Παράρτημα 1), με βάση την Εγκύκλιο *γρρ10880*, ημερομηνίας 02 Ιουνίου 2020. Οι Υ.Κ.Ε. εμπλέκονται σε αυτό το περιστατικό, εφόσον αφορά θύτες-ανήλικα παιδιά.

Βήμα 2^ο : Παράλληλα, ενημέρωση των γονέων/κηδεμόνων του παιδιού-θύμα , όταν υπάρχουν πληροφορίες ότι το παιδί τους πιθανό να εμπλέκεται ως θύμα κακοποίησης σε περιστατικό, εντός ή εκτός του σχολείου, από παιδί-θύτη. Η ενημέρωση θα πρέπει να γίνεται την ίδια μέρα με την Αναφορά στις Υ.Κ.Ε.

Σημειώνεται ότι οι γονείς/κηδεμόνες του παιδιού-θύτη, σε κάποιες περιπτώσεις, θα πρέπει να ενημερώνονται και σε άλλες, όχι, αναλόγως της περίπτωσης. Το τι θα πρέπει να γίνεται κάθε φορά, επιβάλλεται από την ίδια την περίπτωση.

Επίσης, σημειώνεται ότι όταν το παιδί-θύτης είναι μέλος της οικογένειας του παιδιού- θύμα, συστήνεται όπως, οι γονείς/κηδεμόνες ενημερώνονται από τις Αρμόδιες Αρχές (Υ.Κ.Ε. ή Ειδική Ανακριτική Ομάδα).

Βήμα 3^ο : Ενημέρωση του/της οικείου/ας Εκπαιδευτικού Ψυχολόγου του σχολείου.

Βήμα 4^ο : Εάν το περιστατικό αυτό αφορά περίπτωση όπου το παιδί-θύτης χωρίς ποινική ευθύνη, είναι μέλος της οικογένειας του παιδιού-θύμα, τότε ενεργοποιείται μέρος της διαδικασίας του Εγχειριδίου για τη Βία στην Οικογένεια (2017). Συγκεκριμένα, η γραπτή Αναφορά προς τις Υ.Κ.Ε., αποστέλλεται και στη Νομική Υπηρεσία/Γενική Εισαγγελία, (Διεύθυνση: Νομική Υπηρεσία της Δημοκρατίας, Απελλή 1, 1403 Λευκωσία, (τηλ. 22-889100 και φαξ 22-665080).

4.3.2.5. Περιστατικό σεξουαλικής κακοποίησης παιδιού, από θύτη- Εκπαιδευτικό του σχολείου ή από άλλο Άτομο που εργάζεται στο χώρο του σχολείου

Όταν το περιστατικό σεξουαλικής κακοποίησης παιδιού αφορά Εκπαιδευτικό-θύτη ή οποιοδήποτε άλλο Άτομο, το οποίο εργάζεται στον χώρο του σχολείου, (όπως, π.χ. εργαζόμενος στο κυλικείο, σχολικός βοηθός/συνοδός, οδηγός λεωφορείου, κηπουρός, κ.τ.λ.), τότε το Σχολείο προβαίνει στα ακόλουθα τέσσερα (4) βήματα.

Βήμα 1°: Τηλεφωνική αναφορά στην **Ειδική Ανακριτική Ομάδα**, στο Αρχηγείο της Αστυνομίας, στο **22 808 442**, (παγκύπριος αριθμός).

Βήμα 2° : Παράλληλα, συστήνεται ενημέρωση των γονέων/κηδεμόνων. Η ενημέρωση θα πρέπει να γίνεται την ίδια μέρα με την Αναφορά στην Ειδική Ανακριτική Ομάδα/ Αστυνομία, εκτός εάν η συγκεκριμένη Ομάδα συστήσει κάτι άλλο.

Βήμα 3° : Παράλληλα, άμεση προφορική ενημέρωση του αρμόδιου Επαρχιακού Γραφείου Παιδείας Δημοτικής/Μέσης/Τεχνικής Εκπαίδευσης. Το κάθε Ε.Γ.Ε. έχει ρόλο να διαδραματίσει, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις όπου εμπλέκονται Εκπαιδευτικοί- θύτες (έστω και με υπόνοιες) ή/και στις περιπτώσεις που

Βήμα 4° : Το Σχολείο ενημερώνει τον/την οικείο/α Εκπαιδευτικό Ψυχολόγο.

Επιπλέον, σημειώνεται πως αναλόγως της έκβασης των πορισμάτων της πρώτης διερεύνησης από τις Αρμόδιες Αρχές και αφού προηγηθεί συνεννόηση με τις συγκεκριμένες Αρχές, τότε, καθορίζεται από το Ε.Γ.Ε. και το σχολείο, το χρονικό στάδιο και το αρμόδιο άτομο, που θα προχωρήσει στην ενημέρωση του εμπλεκόμενου Ατόμου-θύτη.

4.3.2.6. Περιστατικό σεξουαλικής κακοποίησης παιδιού με διακίνηση υλικού μέσω της Τεχνολογίας της Πληροφορικής και των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης/ Επικοινωνιών

Όταν το περιστατικό αφορά μαθητές/μαθήτριες-θύτες οι οποίοι διανέμουν, διαδίδουν ή μεταδίδουν έντυπο ή ηλεκτρονικό υλικό, στο οποίο απεικονίζεται παιδί με γυμνό ή με σεξουαλικό περιεχόμενο, χωρίς τη συναίνεσή του, τότε το σχολείο προβαίνει στα πιο κάτω τέσσερα (4) ή πέντε (5) βήματα, αναλόγως της περίπτωσης.

Βήμα 1^ο: Ειδοποίηση του **Γραφείου Καταπολέμησης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος (Γ.Κ.Η.Ε.)**, με έδρα το Αρχηγείο της Αστυνομίας, **22 808 200** (παγκύπριος αριθμός). Σημειώνεται πως σε περίπτωση που δεν είναι δυνατή η άμεση επικοινωνία με το Γ.Κ.Η.Ε., τότε προωθείται η τηλεφωνική Αναφορά στην **Ειδική Ανακριτική Ομάδα** στο Αρχηγείο της Αστυνομίας στο **22 808 442**, (παγκύπριος αριθμός), όπως και στα άλλα προαναφερθέντα περιστατικά.

Βήμα 2^ο : Παράλληλα, ενημέρωση των Τοπικών Γραφείων των **Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας (Υ.Κ.Ε.)**, γραπτώς και τηλεφωνικώς, αναλόγως της γεωγραφικής περιοχής διαβίωσης του παιδιού. Για τη γραπτή ενημέρωση, χρησιμοποιείται το Έντυπο (Παράρτημα 1), με βάση την Εγκύκλιο γρρ10880, ημερομηνίας 02 Ιουνίου 2020. Οι Υ.Κ.Ε. εμπλέκονται σε αυτό το περιστατικό εφόσον αφορά θύτες-ανήλικα άτομα.

Βήμα 3^ο : Οι γονείς/κηδεμόνες του παιδιού-θύμα ενημερώνονται, όταν υπάρχουν πληροφορίες ότι το παιδί τους πιθανόν να εμπλέκεται ως θύμα κακοποίησης σε περιστατικό, εντός ή εκτός του σχολείου, από παιδί-θύτη. Η ενημέρωση θα πρέπει να γίνεται την ίδια μέρα με την Αναφορά προς την Ειδική Ανακριτική Ομάδα/Αστυνομία, εκτός εάν η συγκεκριμένη Ομάδα συστήσει κάτι άλλο. Σημειώνεται ότι οι γονείς/κηδεμόνες του παιδιού-θύτη, σε κάποιες περιπτώσεις, θα πρέπει να ενημερώνονται και σε άλλες, όχι, αναλόγως της περίπτωσης. Το τι θα πρέπει να γίνεται κάθε φορά, επιβάλλεται από την ίδια, την περίπτωση. Εάν υπάρχουν πολύ ιδιαίζουσες καταστάσεις, όπου η ενημέρωση

των γονιών του παιδιού-θύτη, πιθανόν να επηρεάσει την εξέλιξη της διαχείρισης της περίπτωσης από τις Αρμόδιες Αρχές, τότε μπορεί να ζητηθεί και η άποψη του Ειδικού Αστυνομικού, μέλους του Γ.Κ.Η.Ε. ή της Ειδικής ανακριτικής Ομάδας (όταν θα γίνει η τηλεφωνική Αναφορά).

Επίσης, σημειώνεται ότι, όταν το παιδί-θύτης είναι μέλος της οικογένειας του θύματος, συστήνεται όπως οι γονείς/κηδεμόνες ενημερώνονται από τις Αρμόδιες αρχές (Υ.Κ.Ε. ή Ειδική Ανακριτική Ομάδα/Αστυνομία).

Βήμα 4^ο : Το σχολείο ενημερώνει τον/την οικείο/α Εκπαιδευτικό Ψυχολόγο,

Βήμα 5^ο : Εάν το σενάριο αυτό, αφορά περίπτωση όπου το παιδί - θύτης, είναι μέλος της οικογένειας του παιδιού-θύμα, τότε ενεργοποιείται μέρος της διαδικασίας του Εγχειριδίου για τη Βία στην Οικογένεια (2017). Συγκεκριμένα, η γραπτή Αναφορά προς τις Υ.Κ.Ε., αποστέλλεται και στη Νομική Υπηρεσία/Γενική Εισαγγελία (Διεύθυνση, Νομική Υπηρεσία της Δημοκρατίας, Απελλή 1, 1403 Λευκωσία, (τηλ. 22-889100 και φαξ 22-665080).

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΗ/ ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΗ

Ετεροχρονισμένα περιστατικά: Γίνεται Αναφορά από το σχολείο, αναλόγως των πιο πάνω σεναρίων, στις Αρμόδιες Υπηρεσίες, με όλα τα στοιχεία και αν αυτό το περιστατικό έλαβε χώρα στο εγγύς ή μακρύ παρελθόν π.χ. πριν ένα, δύο, τρία ή πολλά χρόνια προηγουμένως.

Περιστατικά εκτός Κύπρου: Η Αναφορά και κατά συνέπεια η Διερεύνηση απαιτείται ακόμα και στις περιπτώσεις που το περιστατικό σεξουαλικής κακοποίησης, σύμφωνα με την Αποκάλυψη του παιδιού, δεν έγινε στην Κύπρο ακόμα και αν το περιστατικό είναι ετεροχρονισμένο. Η συγκεκριμένη Αναφορά είναι σημαντικό να γίνεται, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις όπου ο θύτης είναι μέλος της οικογένειας με τις συνεπακόλουθες ενέργειες, τη σχετική ενημέρωση των Αρμοδίων Υπηρεσιών της χώρας που ζει και γενικά κατοικεί. Επιπλέον, μετά τη σχετική αξιολόγηση του παιδιού από το Σπίτι του Παιδιού από την υπεύθυνη Πολυθεματική Ομάδα, πιθανόν να αποφασιστεί η προσφορά κάποιου είδους στήριξης ή θεραπείας προς το παιδί μέσω της Νέας Διάδικασίας Παρέμβασης στο σχολείο για Χειρισμό Παιδιών με Μαθησιακές, Συναισθηματικές ή άλλες Δυσκολίες (Μηχανισμός Εντοπισμού και Στήριξης 2014) (Έντυπο 2).

Περιστατικά με παιδιά με νοητική ή άλλη αναπηρία: Περιπτώσεις όπου εμπλέκεται παιδί-θύμα με οποιαδήποτε αναπηρία, το σχολείο θα πρέπει να χειριστεί το περιστατικό με ιδιαίτερη προσοχή και ευαισθησία, έτσι ώστε να διασφαλιστεί η αξιοπρέπεια του παιδιού σε όλη τη διαδικασία διαχείρισης της περίπτωσης. Επιπλέον, διευκρινίζεται ότι στις περιπτώσεις εκείνες που το παιδί-θύτης, είναι παιδί με νοητική ή άλλη αναπηρία, δεν αποτελεί ελαφρυντικό παράγοντα για την περίπτωση, επομένως, η Αναφορά στις Αρμόδιες Αρχές, θα πρέπει να προωθείται, όπως προαναφέρθηκε, από το σχολείο. Η διερεύνηση τέτοιων περιστατικών είναι πολύ σημαντική, εφόσον τα συγκεκριμένα περιστατικά, συνήθως, τυγχάνουν προληπτικής θεραπευτικής/παρεμβατικής και γενικότερης ψυχο-εκπαιδευτικής διαχείρισης.

4.4. Παροχή στήριξης στο παιδί μετά την Αποκάλυψη και Αναφορά

Παραδοχές και βασικές αρχές/ συνιστώσες διαχείρισης/προσέγγισης

4.4.1. Παραδοχές

Αδρομερώς αναφέρονται:

4.4.1.1. Το παιδί μετά την Αποκάλυψη μπορεί να έχει ποικίλα, έντονα και αμφιθυμικά συναισθήματα. Είναι σημαντικό να θέλει να νιώσει ασφάλεια και να καθησυχαστεί. Αφού γίνει η Αναφορά, θα εμπλακούν οι άμεσα εμπλεκόμενες

Υπηρεσίες, οι οποίες θα κάνουν την ενδεδειγμένη Διερεύνηση και διαχείριση με σκοπό να διασφαλίσουν τη στήριξη και τη θεραπεία του παιδιού.

4.4.1.2. Επιπρόσθετα και σε παράλληλη “τροχιά” με τα πιο πάνω, η σχολική μονάδα μέσα από τους άμεσα εμπλεκόμενους ρόλους (Καθηγητής/Καθηγήτρια Σ.Ε.Α., Εκπαιδευτικός, Διεύθυνση) έχει το δικό της σημαντικό μερίδιο στην όλη ολιστική στήριξη και κατά συνέπεια στην επίδραση της ενδεδειγμένης εξελικτικής πορείας του παιδιού. Για την παροχή της ενδεδειγμένης στήριξης εντός της σχολικής μονάδας, ο/η Καθηγητής/Καθηγήτρια Σ.Ε.Α. έχει άμεση επικοινωνία με τον/την οικείο/α Εκπαιδευτικό Ψυχολόγο, καθώς και, εφόσον κριθεί αναγκαίο, και με τις άλλες άμεσα εμπλεκόμενες Υπηρεσίες για τη συνεχή παρακολούθηση της όλης πορείας του παιδιού και τη λήψη απόφασης για την υλοποίηση ενδεδειγμένων ενεργειών και την παροχή της όποιας αναγκαίας βοήθειας.

4.4.2. Βασικές αρχές/συνιστώσες

Το πνεύμα των αρχών/συνιστωσών που αναφέρθηκαν προηγουμένως (4.1.2) πρέπει να διαποτίζει και αυτή τη φάση της διαδικασίας. Κατά συνέπεια, η στάση όλων των άμεσα εμπλεκόμενων στο χώρο του σχολείου προς το παιδί, αδρομερώς πρέπει να διέπεται από τις ακόλουθες αρχές/ συνιστώσες :

4.4.2.1. Σεβασμός προς την προσωπικότητα του παιδιού

4.4.2.2. Εχεμύθεια στα θέματα της τραυματικής του εμπειρίας

4.4.2.3. Μη κριτική στάση για τον ίδιο, την οικογένειά του ή ακόμα και για τον θύτη

4.4.2.4. Αποδοχή του παιδιού, ανεξαρτήτως των συναισθημάτων και γενικότερα των αξιολογικών κρίσεων των άμεσα εμπλεκόμενων

4.4.2.5. Διακριτική παρακολούθηση της όλης συμπεριφοράς του παιδιού μέσα στη σχολική μονάδα με στόχο, μεταξύ των άλλων, την “αξιολόγηση” της όλης κατάστασής του, καθώς και της διασφάλισης ενδεδειγμένου υποστηρικτικού περιβάλλοντος

4.4.2.6. Παροχή ενίσχυσης στα μαθήματα ή διευκολύνσεων, λόγω των πιθανών μαθησιακών δυσκολιών που μπορεί να εκδηλωθούν μετά την Αποκάλυψη της σεξουαλικής κακοποίησης.

4.5. Διαχείριση των Γονέων/Κηδεμόνων μετά την Αποκάλυψη σεξουαλικής κακοποίησης. Παραδοχές και βασικές αρχές/ συνιστώσες διαχείρισης/προσέγγισης

4.5.1. Παραδοχές

Αδρομερώς αναφέρονται:

4.5.1.1. Η διαχείριση των γονέων/κηδεμόνων πραγματοποιείται τόσο στις περιπτώσεις ενός πραγματικού περιστατικού σεξουαλικής κακοποίησης όσο και σε εκείνες που υπάρχει πιθανότητα διάπραξης περιστατικού σεξουαλικής κακοποίησης.

4.5.1.2. Είτε η σεξουαλική κακοποίηση έγινε από μέλος της οικογένειας είτε έγινε από κάποιο άλλο άτομο στο περιβάλλον του παιδιού, είναι αρκετά δύσκολο να το αναφέρει κανείς στους γονείς /κηδεμόνες. Και στις δύο περιπτώσεις είναι δυνατόν να υπάρξουν έντονες αντιδράσεις και είναι σημαντικό για το σχολείο να μπορεί να ανταποκριθεί για να στηρίξει το παιδί αλλά και την οικογένεια.

4.5.1.3. Δεν υπάρχει «σωστή» αναμενόμενη αντίδραση και τα συναισθήματα των γονιών/κηδεμόνων συνήθως ποικίλλουν. Αν δεν είχαν υποψία ότι συνέβαινε κάτι τέτοιο στο παιδί τους, μπορεί να νιώσουν μεγάλη έκπληξη ή και να σοκαριστούν σε σημείο που να μην το πιστεύουν ή να αρνούνται να το πιστέψουν. Το πιο αναμενόμενο συναίσθημα είναι ο θυμός απέναντι στο άτομο που φαίνεται ότι κακοποίησε σεξουαλικά το παιδί τους. Ακόμα, μπορεί να θυμώσουν με τον εαυτό τους που δεν κατάλαβαν τίποτα, αλλά και με το ίδιο το παιδί που δεν τους το είχε αναφέρει. Επίσης, νιώθουν θλίψη για το παιδί τους, την οικογένεια, αλλά και τον εαυτό τους, αφού μετά την Αποκάλυψη ακολουθούν πολλές αλλαγές. Είναι πιθανόν να νιώσουν άγχος για το πώς να αντιμετωπίσουν το παιδί τους ή τον θύτη, αν είναι άτομο με το οποίο έχουν στενή σχέση. Επίσης, μπορεί να φοβούνται ότι ο φερόμενος ως θύτης μπορεί να συνεχίσει με κάποιο τρόπο να κάνει κακό στο παιδί τους. Ως εκ τούτου πολλές και διάφορες αντιδράσεις είναι σωστά αναμενόμενες από τους γονείς/κηδεμόνες.

4.5.2. Βασικές αρχές/συνιστώσες

Οι ακόλουθες βασικές αρχές/συνιστώσες δεν λειτουργούν αυτόνομα αλλά συλλειτουργικά και καλύπτουν το Ενιαίο της όλης διαχείρισης/προσέγγισης των γονέων/κηδεμόνων. Συνδέονται άρρηκτα μεταξύ τους προκειμένου να συνθέσουν το όλο απαραίτητο σκηνικό που πρέπει να εκδηλώνεται από μέρους του σχολείου γενικότερα.

4.5.2.1. Πρόσκληση της Διεύθυνσης του σχολείου για συζήτηση με τους γονείς/κηδεμόνες:

Στην πιο πάνω συζήτηση πρέπει να παρευρίσκεται οπωσδήποτε το Άτομο στο οποίο έγινε η Αποκάλυψη και κατά συνέπεια προέβη στην Αναφορά. Αν είναι, επίσης, εφικτό, στη συνάντηση μπορεί να παρευρίσκεται και οικείος/α Εκπαιδευτικός Ψυχολόγος και ο/η Καθηγητής/Καθηγήτρια Σ.Ε.Α. ΟΧΙ ακριβής αναφορά στο όλο θέμα ιδιαίτερα μέσω τηλεφωνικής ή άλλης επικοινωνίας με μέσα κοινωνικής δικτύωσης

4.5.2.2. Δημιουργία συνθηκών εμπιστευτικότητας και ασφαλούς περιβάλλοντος:

Ο χώρος διεξαγωγής της συζήτησης να προσφέρει συνθήκες εμπιστευτικότητας και γενικά το αίσθημα της ασφάλειας διαχείρισης των προσωπικών δεδομένων.

4.5.2.3. Εκδήλωση Εχεμύθειας και γενικότερης ενδεδειγμένης επικοινωνίας:

4.5.2.4. Πλήρης, σύντομη και ακριβής πληροφόρηση της Αποκάλυψης:

Ενημέρωση για τα γεγονότα με όλες τις ενδεδειγμένες και όχι περιττές πληροφορίες. Η συγκεκριμένη πληροφόρηση δεν πρέπει να συνοδεύεται με υποκειμενισμό. Χρήση απλής γλώσσας.

4.5.2.5.Ενεργητική Ακρόαση

4.5.2.6. Αποφυγή Δογματισμού και Επίκρισης καθώς και υποκειμενικών αξιολογικών σχολίων σχετικά με το όλο θέμα και ιδιαίτερα για το θύμα και τον θύτη.Επίδειξη ουδετερότητας

4.5.2.7. Ενσυναίσθηση, Σεβασμός, Ηρεμία, Ψυχραιμία στη διαχείριση της όποιας αντίδρασης των γονέων /κηδεμόνων. Πίστωση χρόνου για μείωση της τυχόν έντασης και γενικά της συναισθηματικής αποφόρτισης που μπορεί να προκληθεί από τη «φυσιολογική» και εν πολλοίς αναμενόμενη αντίδραση των γονέων/κηδεμόνων

4.5.2.8. Διασφάλιση της ομαλής σωματικής ψυχολογικής και συναισθηματικής κατάστασης του παιδιού:

Διαβεβαίωση ότι κύριο μέλημα του σχολείου είναι η σωματική, ψυχολογική και συναισθηματική στήριξη του παιδιού. Ως εκ τούτου, οι ενέργειες του σχολείου αποσκοπούν στην υλοποίηση του πιο πάνω.

4.5.2.9. Αποσαφήνιση και αναλυτική αναφορά του ρόλου και των αρμοδιοτήτων του σχολείου στην όλη διαδικασία Αποκάλυψης και Αναφοράς της Σεξουαλικής Κακοποίησης

Διαβεβαίωση για τις ενδεδειγμένες ενέργειες που προέβη ή θα προβεί το σχολείο, όπως ενδεικτικά αναφέρεται η μη εμπλοκή στη Διερεύνηση του περιστατικού για την ολιστική διαχείριση του όλου θέματος.

4.5.2.10. Διαβεβαίωση για την ολιστική προσπάθεια του σχολείου και των άλλων άμεσα εμπλεκόμενων Υπηρεσιών για την επάνοδο στην κανονικότητα της ζωής του παιδιού και την ομαλή μετάβασή του σε ένα υγιές περιβάλλον

4.5.2.11. Ενημέρωση των γονέων/κηδεμόνων για αναζήτηση περαιτέρω εξειδικευμένης βοήθειας από τις άμεσα εμπλεκόμενες αρμόδιες υπηρεσίες. Πιθανή προτροπή να επικοινωνήσουν περισσότερο με τον/την Καθηγητή/Καθηγήτρια Σ.Ε.Α. και κατά συνέπεια και με τον/την οικείο/α Εκπαιδευτικό Ψυχολόγο.